

de overheidssteun aan de belgische dagbladpers

jan servaes

«Een moderne democratie kan niet op een juiste wijze werken zonder alle burgers een zo volledige en objectieve voorlichting als mogelijk te verstrekken. De geschreven pers, gedwongen het hoofd te bieden aan economische moeilijkheden, moet kunnen worden geholpen in navolging van wat in de meeste Europese landen gebeurt; de vrijheid van informatie bepaalt mee de waarde van die democratie, waarvan zij één der betrouwbaarste pijlers is». Dit citaat stond te lezen in de regeringsverklaring van de tripartite Leburton-Tindemans-De Clercq. Hiermee werd de poort van directe overheidssteun opengezet. Met de op 27 december 1974 door het parlement goedgekeurde wet «ter bevordering en behoud van de verscheidenheid van de opiniepers» kwam de regering haar belofte na.

Met L. Boone (1) kunnen we de overheidssteun aan de pers omschrijven als «alle maatregelen (bedoeld) van de Wetgevende of Uitvoerende Macht, met het oog op het financieel-economisch steunen van privé-kapitalistisch georganiseerde bedrijven, die het uitgeven van dag en/of weekbladen tot hun hoofd- of neven-activiteit hebben». Naast de reeds lang bestaande onrechtstreekse staatssteun was met deze wet ook de rechtstreekse perssteun een feit.

Onrechtstreekse staatssteun

De indirecte staatssteun bestaat in België reeds enige decennia en neemt velerlei vormen aan :

- gereduceerde posttarieven voor periodiek verschijnende bladen.
- preferentiële telefoon- (25 tot 35 % reductie op normale tarieven), telegraaf- (perstelegrammen krijgen ruim 66 % reductie), telex- (50 % reductie), post- en spoorwegtarieven.
- vrijstelling van belasting op de invoer van papier onder bepaalde omstandigheden.

Al deze vormen van onrechtstreekse overheidssteun samen worden in België op 3,5 tot 4 miljard frank geschat.

Daarnaast vermeldt senator Stan De Clercq (2) ook de hulp aan krantenbedrijven verstrekt in het kader van de economische expansie. Voor «Gazet van Antwerpen» en «De Standaard» werden kredietverleningen ten belope van 100 miljoen respectievelijk 247.875 miljoen gesubsidieerd, wat volgens «Volksgazet» aan de schatkist samen 23,875 miljoen kostte.

In 1975 kreeg «Het Rijk der Vrouw» een lening van 320 miljoen van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid (NMKN), terwijl «De Standaard» alvast een bedrag van 150 miljoen vanwege dezelfde maatschappij kreeg toegezegd. Ook kunnen de door de kranten gevraagde vrijstelling van boetes en interesten voor achterstallige schulden bij de RMZ als vormen van indirecte staatssteun beschouwd worden. Tenslotte dienen de door de staat gekochte publiciteitspagina's, die gewijd worden aan doeleinden van algemeen belang als bijvoorbeeld de verkeersveiligheid of het bloedgeven, vermeld.

Rechtstreekse staatssteun

De hoger geciteerde algemene definitie dient m.b.t. de directe overheidssteun naar de Belgische situatie verstaald.

Eerst moet opgemerkt dat de weekbladpers nog steeds geen rechtstreekse steun krijgt. Daardoor is de nagestreefde opiniewaaijer (aangezien niet alle Belgische politieke partijen over dagbladen beschikken) niet gerealiseerd. Overigens zijn bepaalde groepen of partijen principieel tegen elke vorm van overheidssteun gekant omdat zij menen dat hierdoor de afhankelijkheid van de pers ten aanzien van de politieke partijen enerzijds, en t.o.v. de overheid anderzijds in de hand wordt gewerkt. Overheidssteun wordt beschouwd als een stok achter de deur om de pers in het ga-reel te houden.

Vervolgens was de moeilijkheid om uit te maken op basis van welke criteria de overheidssteun kon verleend worden. De wet van 27 december 1974 voorzag immers dat de sleutel voor de verdeling van de overheidsgelden bij Koninklijk Besluit zou worden vastgesteld.

Daartoe diende overleg gepleegd met de organisaties op het gebied van de dagbladpers. Het resultaat was het KB van 20 januari 1975 dat de criteria en de modaliteiten voor de uitvoering van de wet van 27 december 1974 vastlegde. Volgende werkwijze werd toegepast : Na aftrek van een bepaald bedrag voor de Duitstalige pers, wordt het resterende deel in twee gelijke delen gesplitst : het ene is bestemd voor de Nederlandstalige, het andere voor de Franstalige pers.

Binnen elke groep wordt vervolgens een kwotering toegekend aan elk dagblad :

3 punten voor dagbladen die een zelfstandige redactionele en technische eenheid uitmaken zonder financiële bindingen met andere dagbladeenheden ; voor de dagbladketen of -groep die voor het geheel van haar titels slechts één subsidie aanvraagt.

2 punten voor dagbladen met een zelfstandige redactionele en technische werking, ongeacht de eventuele financiële binding met een ander blad.

1 punt wordt toegekend in alle andere gevallen.

Het totaal voorziene bedrag wordt vervolgens gedeeld door het totaal toegekende punten. Dit basisbedrag wordt vermenigvuldigd met het aantal punten dat elke krant scoorde.

Op deze basis zijn de bedragen voor 1973, 1974 en 1975 berekend (zie tabel). Er dient opgemerkt dat deze steun dus vrij willekeurig, zonder onderzoek naar behoeften of problemen bij de kranten, wordt verleend.

Tengevolge van een technische herstructurering bij «Le Peuple» viel dit blad voor 1976 terug van de hoogste naar de laagste categorie. Dit bracht een gevoelige financiële besnoeiing met zich. In de kamercommissie gingen toen stemmen op die pleitten voor een wijziging van de wet en haar uitvoeringsbesluiten, in die zin dat er meer aandacht moest besteed worden aan de specifiek redactionele entiteit. Voor 1977 werden de verdelingscriteria voor de steun dan ook herzien. De term 'technische entiteit' werd geschrapt zodat steun wordt gegeven per 'redactionele entiteit', zelfs indien de krant met een andere de technische entiteit deelt. Dit had tot gevolg dat «Le Peuple» terug tot de hoogste categorie kon toetreden. Terzelfdertijd profiteerden ook «Vers L'Avenir», «L'Avenir du Luxembourg» en «Courrier de l'Escaut» van deze maatregel. Voor de andere Franstalige kranten waren de financiële implicaties minder rooskleurig. Aangezien de totale te verdelen som ongewijzigd bleef, zag elke krant haar deel van de koek krimpen. De Franstalige dagbladpers telt 7 eenheden zodat elke krant slechts 7,61 % van de totale som opstrijkt, tegen 13,15 % voor de 11 Nederlandstalige eenheden. Maar ook voor de Nederlandstalige pers viel voor het jaar 1976 een wijziging te no-

teren. De Standaardgroep ontving voor 1976 geen steun omdat zij niet beantwoordde aan de wettelijke beschikkingen. Eén van de voorwaarden om voor steun in aanmerking te komen, is immers dat de krant reeds één jaar verschijnt. Voor de Vlaamse Uitgeversmaatschappij (VUM), die de exploitatie van «De Standaard» heeft overgenomen, is dit niet het geval. Het voorziene bedrag van 13 miljoen werd dus onder de andere Nederlandstalige kranten naar rato van 2.077.751 fr elk verdeeld. (De «Financieel-Economische Tijd» kreeg 692.585 fr toegewezen.)

Het wetsvoorstel van Elewycq

De nieuwe berekeningscriteria stuiten op heel wat verzet, vooral vanwege de benadeelde kranten. Voor 'kleinere' dagbladen, zoals «La Cité», betekent een financiële aderlating van één miljoen immers de jaarwedde van een full-time redacteur.

Op 9 juni 1977 diende Van Elewycq (BSP) een nieuw wetsvoorstel in «tot instelling van een Fonds tot behoud van de verscheidenheid in de opiniedagbladpers». Dit document is mede ondertekend door Coens (CVP), Monard (CVP), Brouhon (PSB), Havelange (FDF) en Pierret (PSC).

In de toelichting wordt de vrije dagbladpers als basis van de democratie beschouwd. «De vrijheid van drukpers garanderen is dan ook een opdracht die thans vooral behoort tot de openbare sector ; die opdracht is niet langer uitsluitend gereserveerd voor de journalisten, de arbeiders en de patrons van de dagbladen. De verkoopprijs van de dagbladen ligt beneden de basiskostprijs ; het verschil moet worden goedge maakt door ontvangsten uit publiciteit. In periodes van economische recessie wordt daardoor de hele dagbladpers bijzonder kwetsbaar ; sommige dagbladen die wegens hun oriëntering, de samenstelling van hun lezerspubliek of hun beperkte oplage minder publiciteitsorders ontvangen, worden steeds meer in hun bestaan bedreigd.» Als mogelijke oplossing wordt de oprichting van een Fonds «tot behoud van de verscheidenheid in de opiniedagbladpers» beschouwd. Dit fonds zou worden on-

dergebracht op de afzonderlijke sectie van de begroting van de diensten van de Eerste-Minister.

De middelen van het fonds bestaan uit :

1. een jaarlijks op de begroting van de diensten van de Eerste-Minister ingeschreven dotatie, die niet minder dan 250 miljoen mag bedragen (dit bedrag is gekoppeld aan de index van de consumptieprijzen) ;

2. de opbrengst van een opdecim op het kijk- en luistergeld die geschat wordt op 600 miljoen jaarlijkse inkomsten ;

3. de opbrengst van een taks van 2 % op de prijs van alle handelsreclame, die eveneens 250 miljoen zou moeten opleveren.

Bovendien kan het fonds giften en legaten ontvangen evenals alle subsidies die met toepassing van internationale bedragen worden betaald.

De inkomsten van het fonds zouden trimestrieel verdeeld worden onder de erkende dagbladeenheden, een tot 3 % beperkt bedrag zou worden toegekend aan het persagentschap Belga op een met redenen omkleed voorstel van de raad van beheer van het fonds, terwijl een bedrag van 1 % van de inkomsten van het fonds zou gaan naar de Duitstalige kranteneenheden (deze subsidie mag niet minder dan 8 miljoen bedragen). De jaarlijkse inkomsten van het fonds worden na aftrekking van de twee voormelde bedragen voor de helft verdeeld onder de erkende Nederlandstalige, en voor de andere helft onder de erkende Franstalige dagbladeenheden.

De helft van het bedrag toegekend aan een tot een bepaald taalstelsel behorende pers zou in gelijke delen worden verdeeld onder de erkende dagbladeenheden. De andere helft wordt verdeeld voor een eerste deel op een wijze die omgekeerd evenredig is tot de inkomsten voortspruitend uit de handelsreclame welke het vorige jaar verschenen is in de dagbladen, uitgegeven door de dagbladeenheden waarvoor de subsidie wordt aangevraagd en voor een tweede gelijk deel recht evenredig volgens het aantal beroepsjournalisten op 1 januari gedurende tenminste twaalf maanden in dienst van de dagbladeenheden waarvoor de subsidie aangevraagd is.

Ook de voorwaarden om als dagbladeenheden erkend te worden zijn in het wetsvoorstel vastgelegd. Ten opzichte

TITELS		1973	1974	1975	1976	1977
NEDERLANDSTALIGE PERSONDERNEMING						
1. Het Licht	Vooruit	6.545.454	12.136.365	12.136.365	15.236.842	13.159.091
2. Ontwikkeling	Volksgazet	6.545.454	12.136.365	12.136.365	15.236.842	13.159.091
3. Hoste	Het Laatste Nieuws					
	De Nieuwe Gazet	6.545.454	12.136.365	12.136.365	15.236.842	13.159.091
4. «De Standaard» (VUM)	De Standaard					
	Het Nieuwsblad					
	De Gentenaar					
	De Landwacht					
	Het Handelsblad	6.545.454	12.136.365	12.136.365	-	13.159.091
5. Concentra	Belang van Limburg	6.545.454	12.136.365	12.136.365	15.236.842	13.159.091
6. «Het Volk»	Het Volk					
	De Nieuwe Gids	6.545.454	12.136.365	12.136.365	15.236.842	13.159.091
7. Tijd	Financieel Economi- sche Tijd	2.181.822	4.045.445	4.045.445	5.078.948	4.386.363
8. «De Vlijt»	Gazet van Antwerpen					
	Gazet van Mechelen	6.545.454	12.136.365	12.136.365	15.236.842	13.159.091
TOTAAL		48.000.000	89.000.000	89.000.000	96.500.000	96.500.000

FRANSTALIGE PERSONDERNEMING

1. «La Cité»	La Cité	4.500.000	7.628.570	7.628.570	8.772.726	7.618.420
2. S.E.P.	Le Drapeau Rouge	-	7.628.570	7.628.570	8.772.726	7.618.420
3. Impredi	La Wallonie	4.500.000	7.628.570	7.628.570	8.772.726	7.618.420
4. Sodepe	Le Peuple					
	Le Monde du Travail					
	Le Travail	4.500.000	7.628.570	7.628.570	2.924.242	7.618.420
5. «Presse démocrateLe socialiste»	Le Journal d'Indépen- dante	4.500.000	7.628.570	7.628.570	8.772.726	7.618.420
6. «Hainaut - Namur - Brabant»	Le Rappel					
	Le Journal de Mons					
	L'Echo du Centre	4.500.000	7.628.570	7.628.570	8.772.726	7.618.420
7. Brébart - Jourdain - Zeegers	La Dernière Heure					
	L'Avenir du Tournaisis	3.000.000	5.085.715	5.085.715	5.848.484	5.078.948
8. Brébart-Jourdain- Zeegers	La Libre Belgique					
	Gazette de Liège	3.000.000	5.085.715	5.085.715	5.848.484	5.078.948
9. Nautet-Hans	Le Jour	3.000.000	5.085.715	5.085.715	5.848.484	5.078.948
10. Rossel	La Nouvelle Gazette					
	La Province	3.000.000	5.085.715	5.085.715	5.848.484	5.078.948
11. Rossel	La Meuse					
	La Lanterne	3.000.000	5.085.715	5.085.715	5.848.484	5.078.948
12. Rossel	Le Soir	3.000.000	5.085.715	5.085.715	5.848.484	5.078.948
13. S.A. Vers L'Avenir	Vers L'Avenir					
	Le Courrier	1.500.000	2.542.860	2.542.860	2.924.242	5.078.948
14. S.A. L'Avenir du Luxembourg	L'Avenir du Luxem- bourg	1.500.000	2.542.860	2.542.860	2.924.242	5.078.948
15. S.A. Le Courrier de l'Escaut	Le Courrier de l'Escaut	1.500.000	2.542.860	2.542.860	2.924.242	5.078.948
16. Imifi	L'Echo de la Bourse	1.500.000	2.542.860	2.542.860	2.924.242	2.539.474
17. La Presse Belge	Les Sports	1.500.000	2.542.860	2.542.860	2.924.242	2.539.474
TOTAAL		48.000.000	89.000.000	89.000.000	96.500.000	96.500.000

DUITSTALIGE PERSONDERNEMING

Grenz-Echo S.C.	Grenz-Echo	4.000.000	7.000.000	7.000.000	7.000.000	7.000.000
ALGEMEEN TOTAAL		100.000.000	185.000.000	185.000.000	2.00.000.000	200.000.000

van de nu reeds toegepaste wet zijn volgende aanpassingen doorgevoerd :

- het dagblad of de keten van verschillende dagbladtitels wordt als dagbladgroep erkend wanneer de eigenaar ervan eenzelfde natuurlijke of rechtspersoon is en wanneer op 1 januari 1977 een vaste redactieploeg van ten minste 10 beroepsredacteuren is tewerkgesteld ;
- wanneer verschillende dagbladen of ketens op 1 januari 1977 voor meer dan de helft van de aandelen eigendom waren van eenzelfde natuurlijke persoon of rechtspersoon, kunnen zij niet als zelfstandige dagbladgroep worden erkend, tenzij elk afzonderlijk dagblad of keten een vaste redactieploeg van ten minste 10 beroepsredacteuren omvat ;
- dagbladen opgericht na 1 januari 1977 moeten door de raad van beheer van het fonds erkend worden op voorwaarde dat ze onafhankelijk zijn van de erkende dagbladeenheden en over minstens 10 beroepsredacteuren beschikken.

Het Rekenhof waakt erover dat de uit-

gekeerde bedragen aangewend worden voor het door het wetsvoorstel beoogde doel, terwijl de Raad van Beheer van het fonds tot taak heeft erop toe te zien dat de wet nauwgezet wordt toegepast. Deze beheerraad heeft dus een uitsluitend adviserende bevoegdheid ; de beslissingsbevoegdheid wordt in het wetsvoorstel zelf duidelijk omschreven.

Tot deze Raad van Beheer van het fonds behoren :

- een voorzitter door de koning aan te wijzen onder de magistraten van de hoven van beroep van het Rijk ;
 - 8 leden aan te wijzen door de «Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap» ;
 - 8 leden aan te wijzen door de «Conseil Culturel pour la Communauté culturelle française» ;
 - 6 leden aan te wijzen door de representatieve organisaties van de persbedrijven ;
 - 6 leden aan te wijzen door de representatieve werknemersorganisaties.
- De koning regelt de wijze waarop de leden van de raad van beheer worden

aangewezen zodanig dat ideologische en filosofische strekkingen in verhouding tot hun aantal verkozenen zijn vertegenwoordigd.

Dit wetsvoorstel betekent een gevoelige verbetering van de wet van 27 december 1974 en haar uitvoeringsbepalingen. Toch zijn met dit wetsvoorstel niet alle problemen en gebreken opgelost. Bij de bespreking ervan door het parlement, vermoedelijk in het najaar van 1977, hopen we hierop uitvoerig terug te komen.

(1) L. BOONE «Overheidssteun aan de pers?», in *Gids op maatschappelijk gebied*, nr. 11, 1971, p. 924. Het probleem van de overheidssteun aan de pers werd ook behandeld door A. DE SMAELE, F. VAN ERPS, J. VAN ELEWYCK en L. BOONE op de academische reünie van de Oudstudentenvereniging in «Crisis in de pers», in *Communicatie*, nr. 2, 1975, pp. 1-16.

(2) geciteerd in «Dossier : De Staatssteun», in *Unie*, Bulletin van de Beroepsunie van de Belgische Pers, nr. 10, 1976, p. 11.

(ADVERTENTIE)

acco

WETENSCHAPPELIJKE BOEKHANDEL
 Tiensestraat 134 - 136
 3000 LEUVEN
 tel. 016/23.35.20

Nieuwe uitgaven verkrijgbaar in onze boekhandel :

— **MASSAMEDIA EN GEWELD**

door D. HOWITT en G. CUMBERBATCH
 223 blz., 195 fr

— **JAZZ**

Improvisatie en organisatie van een groeiende minderheid
 door R. KOOPMANS
 270 blz., 300 fr

— **PERS DE VRIJHEID NIET UIT**

Voor een alternatieve pers
 Kritische analyse van de hedendaagse dagbladpers in Vlaanderen
 door de Projectgroep 'Pers en Vorming'
 124 blz., 100 fr

— **POPMUZIEK : KUNST, KULTUUR OF KOOPWAAR ?**

DIC-map 64
 156 blz., 295 fr